

представники якого були головною рушійною силою терористичних угруповань у Західній Європі.

Підводячи підсумки під вищевикладеним, необхідно зазначити, що з історико-економічної сторони тероризм – явище досить складне, динамічне та багатопланове, яке світовій спільноті у XXI столітті буде складно подолати, не кажучи вже про соціальні причини, що його породжують. Але це не означає, що боротьба зі злочинними проявами не має змісту. Не допустити, щоб теракти стали буденним явищем, а вимоги терористів –основним показником зовнішньої політики – реально.

Ведмідський Олександр Володимирович

кандидат юридичних наук,

т.в.о. проректора Дніпропетровського

державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІ СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ

Стратегією національної безпеки України визначено, що відновлення територіальної цілісності України та цілісності демократичних інститутів на усій її території, реінтеграція тимчасово окупованих територій після їх звільнення є стратегічним завданням політики національної безпеки.

Важливою умовою взятого Україною курсу на євроінтеграцію є необхідність демократичних трансформацій вітчизняної політичної та правової систем з метою реалізації прав і свобод людини та громадянина. Надзвичайно гостро питання забезпечення невід’ємних благ людини постало у зв’язку з активізацією сепаратистських рухів у нашій країні. Вплив сепаратизму відчувають на собі практично усі країни. Небезпека такого явища полягає в тому, що такі дезінтеграційні процеси несуть у собі потенційну загрозу для розвитку інших конфліктів, і, як свідчить досвід нашої країни – переважно військових. Адже не виключається можливість застосування військової сили в якості крайнього заходу для забезпечення територіальної цілісності або державного кордону. Поряд з цим, важливо усвідомлювати, що військовий спосіб подолання сепаратизму може або у стислі строки подолати його, або, навпаки, створити передумови для розвитку нових конфліктів.

Суспільна небезпечність сепаратизму характеризується не тільки небезпекою його безпосереднього існування, але й руйнівними наслідками для національної безпеки, територіальної цілісності, економічної та політичної систем держави. Сепаратизм запускає процес етнополітичної дезінтеграції держави, дисбалансиє її етнополітичну систему, руйнує

налагоджені зв'язки в ній, елементи стримувань та противаг, що формувалися роками, провокує етнічні конфлікти за ознакою культурної, мовної, регіональної належності [1, с. 19].

Як вище зазначалося, сепаратизм являє собою явище, яке потенційно є характерним для будь-якої держави, однак активізується лише за певних умов, під дією різних груп факторів, пов'язаних передусім з політичною та соціально-культурною трансформацією певного суспільства, ослабленням або посиленням центральної влади, конфлікту інтересів тощо. Поряд з цим, сепаратизм, як прагнення деяких регіонів держави до відокремлення, набуття більшої політичної самостійності, суверенітету, є своєрідним проявом захисної реакції на процеси, які не влаштовують певну частину суспільства в переломні моменти його розвитку [2].

На нашу думку, домінуючими передумовами розвитку сепаратизму в Україні є такі: неоднорідність національного, мовного, соціального складу населення країни; нерівномірність соціального, економічного, культурного, зокрема мовного, розвитку окремих регіонів, що породило сподівання спільнот на самозбереження та поліпшення умов існування або, навпаки, прагнення монополізувати привілейоване становище, щоб з нього не користалися інші спільноти; помилки, прорахунки, зловживання центральної влади, які погіршують становище окремих спільнот; вплив з-за кордону певних держав, міжнародних організацій у формі наданням матеріальних, фінансових ресурсів, політичної та інформаційної підтримки шляхом здійснення дипломатичного, економічного та завуальованого військового тиску на користь сепаратистів з метою підпорядкування ресурсів або відокремлених регіонів.

Важливим кроком на шляху правового регулювання боротьби з сепаратизмом стало внесення змін до Кримінального кодексу України (далі – КК) 19.06.2014 року у формі криміналізації фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110² КК). Поряд з цим, аналіз слідчої та судової практики свідчить, що зазначена кримінально-правова норма не застосовується на практиці. Так, у 2014 р. було зареєстровано 7 кримінальних правопорушень за ст. 110² КК, а у 2015 р. – 8. Але за аналізованою статтею було засуджено лише 1 особу.

Окремо хотілося б зупинитися на проекті Закону України «Про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепаратизацію)» від 22.07.2014 року, реєстр. № 4300а. Зазначеним законом запропоновано під сепаратизмом розуміти діяльність, спрямовану на відокремлення частини території України з етнічних, мовних, релігійних мотивів для створення нової держави, наділеної політичною самостійністю або широкою автономією. Передбачається нормативно закріпити, поряд з адміністративною та кримінальною, конституційну відповідальність за сепаратизм; ввести у правове поле поняття десепаратизації; визначити люстраційні, ліквідаційні, конфіскаційні, освітні та інформаційні за-

ходи десепаратизації. Поряд з цим, законопроектом не надано дефініцію сепаратистської діяльності, масових акцій сепаратистського спрямування, не конкретизовано склади злочинів, якими будуть охоплюватися діяння сепаратистського характеру. Саме ж поняття сепаратизму є нечітким та таким, яке не дає повного та достатнього усвідомлення того, які ж дії є сепаратистськими, та, відповідно, за які особа може бути притягнута до відповідальності. Останнє, в свою чергу, ускладнює формування та реалізацію державної політики у сфері протидії цьому суспільно небезпечному явищу. У зв'язку з цим соціально-необхідним сьогодні є розроблення поняття сепаратизму та закріплення його на законодавчому рівні.

На наше переконання, безперечно, усі зроблені владою кроки на шляху правового врегулювання процесу боротьби з сепаратизмом є позитивними. Однак, погоджуючись із М.Т. Степико, вважаємо, що для підвищення ефективності комплексу заходів, який вживається для боротьби з сепаратизмом та, відповідно, мінімізації загрози національній безпеці, керівництву нашої держави необхідно розпочати процес деолігархізації суспільства, що повинно призвести до зниження рівня корупції, оскільки буде ліквідовано її основне джерело; забезпечити «розумну» автономію регіонів; сприяти взаємопроникненню культур і традицій, притаманних різним регіонам, тощо [2].

Таким чином, резюмуючи вищевикладене, зазначимо, що проблема протидії сепаратизму є надзвичайно важливою та такою, що вимагає постійної уваги з боку керівництва кожної країни та міжнародної спільноти. Пріоритетним напрямками до подолання сепаратизму є такі:

1. Відновлення серед населення довіри до влади шляхом підвищення рівня життя.
2. Доопрацювання та прийняття Закону України «Про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепаратизацію)» з урахуванням рекомендацій та зауважень експертів та науковців.
3. Налагодження міжнародного співробітництва у сфері подолання сепаратизму та надання допомоги у збереженні державних кордонів.
4. Проведення наукових досліджень з вивчення передумов виникнення сепаратизму, тенденцій існування та ефективних заходів запобігання.

1. Вітман К.М. Особливості процесу сепаратизації в Україні / К.М. Вітман // Актуальні проблеми політики. – 2014. – № 53. – С. 19–27.

2. Степико М.Т. Потенційні загрози регіонального сепаратизму в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1478/>.